

Ukraines forhistoriske bebyggelser viser byen, før det blev bestemt, hvad en by er

Henrik Valeur, 2022

Nord for Sortehavet er der siden slutningen af det 19. århundrede fundet et stort antal 'forhistoriske' bebyggelser, som tilsammen udgjorde den såkaldte Trypillian-kultur.

Under den kolde krig havde vestlige forskere ikke adgang til dette område, og indtil for ganske nylig har der derfor været meget lidt opmærksomhed omkring denne kultur i Vesten.

Selv om nogle af bebyggelserne ser ud til at have haft flere end 10.000 indbyggere, hvilket for cirka seks tusinde år siden var et ganske betragteligt antal, har arkæologer hidtil vægret sig ved at kalde dem byer, for mange af de karakteristika, vi normalt forbinder med byer, var fraværende. I modsætning til de samtidige bydannelser omkring Eufkrat og Tigris var der ingen paladser, templer eller forsvarsværker. Faktisk synes disse bebyggelser at have fungeret helt uden hverken konger, præster eller krigsherrer.

Langt de fleste bygninger var individuelle beboelseshuse i en eller to etager, placeret i ring- eller randformationer omkring et stort, ubebygget centrum. Der, hvor man normalt finder magthavernes bygninger, var der tomt. Måske disse åbne arealer har været anvendt til festivaler, som markedspladser eller til at holde husdyrene samlet. Eller til en kombination af disse og andre funktioner.

Rundt om er der fundet større bygninger, som ikke synes at være blevet anvendt som hverken boliger eller til administrative, religiøse eller militære formål. Man formoder det er en slags forsamlingshuse, hvor der er blevet afholdt forskellige arrangementer,

herunder møder, hvor man har kunnet tage fælles beslutninger.

Noget ganske ejendommeligt, som dog også kendes fra visse andre kulturer, er, at husene tilsyneladende helt bevidst blev brændt ned med jævne mellemrum, og fik lov at ligge som en slags gravstene over det liv, der var levet i dem. Måske bygningerne endda selv blev opfattet som en slags levende væsener.

De genstande man har fundet, tyder på en livlig kunstnerisk aktivitet i de enkelte huse og man kan forestille sig, at der i bebyggelserne som sådan har været et rigt og levende kulturliv.

Der er ikke fundet tegn på vold og magtudøvelse, og mange mennesker har åbenbart gerne villet leve på denne måde, for i visse områder har disse bebyggelser tiltrukket mere end 95 procent af befolkningen.

Bebyggelserne kaldes nogle gange forvoksede landsbyer, fordi indbyggerne udover kunstneriske og kulturelle aktiviteter også drev både agerbrug og dyrebrug, og desuden var jægere og samlere. Derfor strakte disse bebyggelser sig også over ganske store arealer, nogle over flere hundrede hektarer. De var ikke tæt beboede, men – hvad der måske er nok så overraskende – de var muligvis heller ikke fast beboede. Den relativt minimale indvirkning, de har haft på det omgivende miljø, kunne nemlig tyde på, at i hvert fald en del af indbyggerne levede et semi-nomadisk liv, hvor man flytter mellem nogle få steder nogle få gange om året.

De eksperimenterede med at skabe byer på et tidspunkt, hvor det endnu ikke var bestemt, hvad byer er. Forskelle mellem de enkelte byer, bydele og huse indikerer, at disse bebyggelser er skabt nedefra-op, med en høj grad af fleksibilitet og plads til at improvisere indenfor nogle fælles overordnede principper.

Modsætningen til Trypillian-kulturens byer er de byer, der blev udviklet samtidigt i Mesopotamien, og som mange opfatter som 'rigtige' byer, vel nok fordi de minder om vores egne. De var kendetegnet ved stor social ulighed, som staten opretholdt

gennem udøvelse af dens administrative, religiøse og militære magt.

Måske forsøgte de mennesker, som skabte Trypillian-kulturen helt bevidst at undgå sådanne magtdannelser ved, at anlægge og anvende deres byer, som de gjorde. Disse byer eksisterede sjældent i mere end nogle få generationer, før de blev forladt, og nye byer blev opført andre steder, hvilket netop kan have været for at undgå etableringen af sociale hierarkier og politiske magtstrukturer. Men selve bykulturen eksisterede i flere århundreder, før den blev opgivet, måske som konsekvens af at befolkningen efterhånden assimileredes med steppefolket fra øst, eller på grund af klimaforandringer, og folk fandt andre måder at bosætte sig.

Trypillian-kulturen minder os om, at byer kan udvikles på mange forskellige måder, og – hvad der nok er værd at huske på i disse tider – at mange mennesker godt kan leve fredeligt sammen, uden at være underkastet hverken den ene eller anden magthaver, som ironisk nok altid hævder at repræsentere 'folket'.

Trypillian-kulturen havde hjemme i det nuværende Ukraine.

Denne artikel har været publiceret som debatindlæg i Byrummonitor, 21 marts 2022.

This article may be copied or reprinted for noncommercial purposes as long as proper citation standards are observed (author, title, date).